

Biet en boon zijn blijvers maar vergeet mks en ccm niet

Specialisten over hun top-drie van kansrijke voedergewassen

Veldbonen, erwten, voederbieten, soja, sorghum, luzerne, granen, hennep: de lijst met alternatieve voedergewassen wordt langer en langer, maar hoe kansrijk zijn ze? We vroegen vier kenners naar een top-drie. Spoiler: "Eigenlijk is het beste derde gewas: nog meer halen uit gras en maïs."

Een goede teelt maïs, eventueel in combinatie met het maken van CCM of MKS, lijkt veel specialisten een beter alternatief.

Het is januari en dat betekent dat de tijd van de lijstjes eigenlijk alweer is geweest. Het weerhield ons er niet van om eens te kijken welke gewassen, na gras en maïs, de beste papieren hebben om uit te groeien tot een serieus alternatief voedergewas. De laatste jaren neemt de aandacht voor alternatieve gewassen toe, omdat er meer eiwit van eigen bodem moet komen en er bovendien steeds meer aandacht is voor kringlooplandbouw en diversiteit in het landschap. Talloze oude en nieuwe voedergewassen passeerden daarom al de revue. Mooie beloftes genoeg, maar welke voedergewassen zullen we in de komende jaren nu vaker terugzien? Het hangt onder andere af van de regio, want grondsoorten en bedrijfsomstandigheden zijn nu eenmaal verschillend. Wij vroegen Evert Bosma (ruwvoerspecialist bij Agrifirm in Noord-Nederland), Zwier van der Vegte (bedrijfsleider namens WUR op proefboerderij De Marke in het Gelderse Hengelo), Alidus Hidding (onafhankelijk adviseur bij VIB consulting in Assen) en Gerard Meuffels (zelfstandig landbouwkundig adviseur in Altforst) naar hun top-drie en wilden van hen weten welke ontwikkelingen zij verwachten.

Voederbieten

Allemaal noemen ze de voederbiet een blijver. Steeds meer veehouders herontdekken het gewas. Werd er in 2014 nog 280 hectare geteeld, dit jaar gaat het areaal naar verwachting door de 2000 hectare. Voederbieten in het rantsoen geeft hogere gehalten in de melk en levert per hectare bovendien hoge opbrengsten, tot wel 150 ton wortel per hectare. Wel moet daarvoor in de teelt alles kloppen, waarschuwen de experts. "Als je de teelt goed in de vingers hebt, zijn er zowel op de klei als op het zand goede opbrengsten mogelijk", zegt Bosma. In zijn werkgebied wordt het grootste deel van de voederbieten door een akkerbouwer geteeld of in elk geval door een akkerbouwvoorlichter begeleid. Als voeradviseur speelt hij daarin geen rol. Ook Hidding hamert op de juiste begeleiding. "Vraag aan een akkerbouwer of hij bieten een moeilijke teelt vindt en hij zal 'Nee' zeggen, maar alles moet wel van begin tot eind kloppen. Dat begint al met goed ploegwerk. De gemiddelde veehouder kan dit het beste uitbesteden. Ik vraag klanten wel eens: komt het goed als een akkerbouwer hier een dag voor jou komt melken? Dat lijkt de meesten geen goed idee. Het is

toch een vak apart. Zo moet je ook kijken naar de teelt van nieuwe gewassen. Als je de ervaring niet hebt, doe je een ogenschijnlijk simpele teelt als granen of bieten er niet zomaar even bij.”

Grond in het voer is een aandachtspunt bij bieten. Goed reinigen van de bieten is belangrijk en dat kan vaak niet zonder aanvullende apparatuur, zoals een speciale wastrommel. Nieuwe rassen met een gladdere bietvorm maken het reinigen wel steeds eenvoudiger. Een handicap bij voederbieten is dat ze wettelijk niet langer dan tot april aan de hoop mogen liggen in verband met teelthygiëne (overdragen van plantenziekten zoals rotbacteriën). Bosma: “Wat je vaak ziet, is dat mensen de bieten tot april vers uit de hoop voeren. Daarna wordt het restant goed gereinigd, fijn versnipperd en ingekuuld. Ik zie dat liever dan tegelijk inkuilen met de maïs. Dat steekt namelijk heel nauw. Bovendien is de maïsogst vaak te vroeg. De bieten groeien ook laat in het najaar nog door, kunnen dan eventueel nog wat compenseren voor een droge zomer en leggen daarbij mineralen vast uit diepere bodemlagen.”

“Een veehouder vraagt een akkerbouwer ook niet om te melken. Vraag daarom een akkerbouwer om voederbieten voor je te telen”

Veldbonen

Op nummer twee eindigt de veldboon, die zich de laatste jaren ook steeds meer bewijst als een gewas met betrouwbaar hoge opbrengsten. Het CBS becijferde dat er afgelopen seizoen 950 hectare van het gewas in Nederland groeide. Dankzij de komst van nieuwe rassen valt er met de wintervariëteiten onder gunstige omstandigheden zeven ton bonen per hectare te oogsten. Daarmee is het veruit het aantrekkelijkste alternatieve eiwitgewas. Hoewel het een vrij gezond gewas is, valt of staat een succesvolle teelt hier ook weer met een akkerbouwmatige aanpak. Gerard Meuffels begeleidde een veehouder op rivierklei. “Het begint met een goede onkruidbestrijding, wat eigenlijk geen probleem zou moeten zijn. Chemisch zijn er genoeg mogelijkheden, met een bodemherbicide aan de basis. En omdat ze op vijftig centimeter staan, zou je zelfs nog kunnen schoffelen. Qua ziekten en plagen vragen chocoladevlekkenziekte en zwarte bonenluizen de meeste aandacht. Je moet regelmatig kijken in het gewas voor een juiste timing van de bespuiting. Afgelopen jaar was het nodig om in te grijpen tegen luizen, waarbij we met een selectief middel hebben gespoten om natuurlijke vijanden te sparen”, aldus Meuffels. Zijn klant maalt de bonen, waarna ze onder toevoeging van een zuur worden ingeslurfd. De aanvulling in het rantsoen levert de melkveehouder hogere gehalten op

en dat is reden genoeg om met de teelt verder te gaan. De start van de teelt was afgelopen jaar wat minder gunstig, omdat er onder relatief natte omstandigheden werd gezaaid en er bovendien sprake was van ganzenoverlast.

Korrel en stro

Een duidelijke nummer drie is er in dit geval niet. Postma ziet een bescheiden rol weggelegd voor luzerne, als gewas dat onder droge omstandigheden met zijn sterke wortelgestel vocht uit diepere lagen kan aanboren. “Hoewel het meer een kleigewas is, zie ik juist belangstelling op het zand, simpelweg omdat je in een droog jaar minder opbrengstderiving hebt dan bij gras. We zagen dat acht tot twaalf ton droge stof haalbaar was, waar grasland op zes tot acht ton bleef steken. Toch denk ik dat luzerne geen groot gewas wordt, omdat onkruid lastig kan zijn in de teelt en ook het inkuilen meer aandacht vraagt. Ik krijg er echter wel meer vragen over.”

Sorghum is een ander gewas dat onder droge omstandigheden goede papieren heeft, omdat het met veertig procent minder water toe kan dan maïs. Het op maïs lijkende gewas is de afgelopen jaren op meerdere plekken in het land getest. Kijkend naar de voederwaarde voegt het gewas weinig toe; er zit niet veel zetmeel in en niet veel eiwit. Wel wordt er volop veredelingswerk gedaan in het gewas, onder andere door DSV, om de voederwaarde op te krikken. “Als dat slaagt, dan zie ik er op de zandgronden wel een plek voor”, geeft Zwier van der Vegte aan. “Het kan interessant zijn als risicospreiding. Stel dat de nieuwe rassen hun belofte waarmaken, dan kan een veehouder bijvoorbeeld de helft van zijn maïsareaal inruilen voor sorghum, waardoor je in hete, droge jaren alsnog een redelijke voeropbrengst haalt. Daarvoor kun je wel iets aan voederwaarde inleveren.”

“Ik adviseer de veehouder om de gordijnen dicht te trekken als de buurman met de eerste snede begint”

Als enige noemt Van der Vegte daarnaast graan als een belangrijk alternatief gewas. Daarbij kijkt hij niet in de eerste plaats naar de voederwaarde, maar meer naar de plek die graan kan hebben in het complete teeltplan. Op het oostelijke

Veldbonen lijken inmiddels bij een aantal telers een vaste plaats in het bouwplan te hebben ingenomen.

*Sorghum lijkt
voorlopig nog
geen alternatief.*

zand wordt met nadruk gewerkt aan een duurzame kringloop. "Graan kan daarin een belangrijke rol spelen. Een graangewas als triticale, bijvoorbeeld, kan heel interessant zijn, omdat het al vroeg in het jaar een goede opbrengst geeft van zowel korrel als stro. Door het stro te gebruiken als strooisel kan dit daarna weer als vaste mest het land op. Ik zie veel in een rotatie van drie jaar grasland afgewisseld met drie jaar bouwland, waarvan in de eerste twee jaar maïs en dan een alternatief gewas, zoals graan. Omdat het land dan in juli al vrij is, heb je alle tijd om nieuw grasland in te zaaien", schetst hij. "Ik denk echt dat we die kant meer op gaan. Alles is nu te veel saldogedreven. We moeten terug naar een gezond teeltplan en daar hoort nu eenmaal graan of gras in. Bovendien verbetert stro de mestkwaliteit aanzienlijk."

CCM en MKS

Wat alle vier deskundigen meerdere malen benadrukken, is dat er op de meeste veebedrijven meer valt te halen uit het optimaliseren van de gras- en maïsteelt dan uit het introduceren van een derde gewas. Een derde gewas kan een mooie aanvulling zijn, mits goed geteeld, met de juiste begeleiding van een akkerbouwer of loonwerker. Meer en/of beter eiwit van een hectare oogsten of het verhogen van de gehalten in

de melk is vaak echter ook bereikbaar met meer aandacht voor de gras- en maïsteelt. Meuffels: "Laatst heb ik met een klant nog eens goed naar de kuiluitslagen gekeken. Ik heb hem geadviseerd om de gordijnen dicht te trekken als de buurman met de eerste snede begint. In het algemeen wordt er te laat bemest en te vroeg gemaaid, waardoor je een veel te snelle kuil krijgt en er eiwit onbenut blijft. Dat draagt ook weer bij aan stikstofverliezen."

Een andere ontwikkeling die ze afzonderlijk allemaal noemen, is de toenemende belangstelling voor het oogsten van maïs als CCM en MKS. Ook dat zal de populariteit van alternatieve gewassen enigszins temperen. Hidding: "Uiteindelijk wil een veehouder drie dingen: energie, eiwit en structuur. Als je daarin kunt voorzien met teelten die je goed kent, dan moet je je nog eens goed achter de oren krabben of je wel met nieuwe gewassen aan de slag wilt. Ook is de keuze voor CCM of MKS tegelijkertijd een stukje risicospreiding: in jaren dat het ruwvoeraanbod krap is, kun je de maïs als snijmaïs oogsten. Wat in alle gevallen geldt: je hebt vooruitstrevende loonwerkers nodig, die meedenken in de teelt."

TEKST: **Egbert Jonkheer**

FOTO'S: **Theo Tangelder** fotografie, **Cumela Communicatie**

"Het gaat om energie, eiwit en structuur. Dat kan ook met gras en maïs"

Voederbieten kunnen tot het eind van april worden bewaard op het erf. Daarna moet je ze inkuielen.